

## Obstacles and Moral and Legal Limitations Facing the Criminal Legislator to Benefit from the Achievements of Criminology

*N. Maleki Brujeni<sup>1</sup>, M. Naghdi Dorbati Ph.D.\*<sup>2</sup>, K. Salehi Ph.D.<sup>2</sup>*

1. *Ph.D. Student in Criminal Law & Criminology, Shahrekord Branch, Azad Islamic University, Shahrekord, Iran.*

2. *Dept. of Criminal Law & Criminology, Shahrekord Branch, Islamic Azad Hospital, Shahrekord, Iran.*

### Abstract

**Background:** The knowledge of criminology can provide the necessary information to make the criminal justice system more rational and humane to the decision makers in the field of criminal policy. Sharing the knowledge of criminology with criminal law will be a key component in order to gain points for maintaining the basic rights and freedoms of citizens and the dynamism of criminal law as much as possible, and in this regard, it is considered important and necessary to know the effective limitations of the criminal legislator on the sharing of these two knowledges. In this regard, in addition to the legal obstacles of punishment, it is important to pay attention to the obstacles and moral limitations in benefiting from the achievements of criminology. Because if the penal laws are more in agreement with the public morality of the people, they will be closer to their criminological achievements. Therefore, in the current research, with a review of the available sources, the ethical and legal obstacles and limitations faced by the criminal legislator to benefit from the achievements of criminology were investigated.

**Conclusion:** The results of this research showed that the findings of criminology should move within the framework of legal or extra-legal (moral) restrictions. Violation of this framework can create a kind of confusion in the basic principles, which ultimately leads to the violation of the basic rights and freedoms of the citizens. Therefore, in cases where these restrictions are due to the constitution and since the most important rights and fundamental freedoms of the citizens are stated in the constitution, act to enact laws regarding the fundamental rights and general freedoms of individuals or issues that are defined in the scope of the constitution.

**Keywords:** *Ethics, Legislator, Criminology, Criminal law*

**\*Corresponding Author:** M. Naghdi Dorbati, Dept. of Criminal Law & Criminology, Shahrekord Branch, Islamic Azad Hospital, Shahrekord, Iran. Email: [naghdi@iaushk.ac.ir](mailto:naghdi@iaushk.ac.ir)

**How to cite:** N. Maleki Brujeni, M. Naghdi Dorbati, K. Salehi. Obstacles and moral and legal limitations facing the criminal legislator to benefit from the achievements of criminology. *Ethics in Science and Technology*. 2024,19(1): 42-50.



Copyright © 2024 Authors. Published by Iranian Association for Ethics in Science and Technology. This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International license. (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>). Non-commercial uses of the work are permitted, provided the original work is properly cited

# موانع و محدودیت‌های اخلاقی و قانونی فرا روی قانون‌گذار جزایی برای بهره‌مندی از دستاوردهای جرم‌شناسی

نجمه مالکی بروجنی<sup>۱</sup>، دکتر مریم نقدی دورباطی<sup>۲\*</sup>، دکتر کریم صالحی<sup>۲</sup>

۱. دانشجوی دکتری حقوق جزا و جرم‌شناسی، واحد شهرکرد، دانشگاه آزاد اسلامی، شهرکرد، ایران.

۲. گروه حقوق جزا و جرم‌شناسی، واحد شهرکرد، دانشگاه آزاد اسلامی، شهرکرد، ایران.

(تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۹/۲۱، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۱/۲۳)

## چکیده

زمینه: دانش جرم‌شناسی می‌تواند اطلاعات لازم را جهت عقلانی‌تر و انسانی‌تر کردن نظام عدالت کیفری در اختیار تصمیم‌گیرندگان عرصه سیاست جنایی قرار دهد. اشتراک دانش جرم‌شناسی با حقوق کیفری مؤلفه‌ای کلیدی در راستای کسب امتیاز برای حفظ حقوق و آزادی‌های اساسی شهروندان و پویایی هر چه بیشتر حقوق کیفری خواهد بود و در همین راستا شناخت محدودیت‌های تأثیرگذار فراروی قانون‌گذار جزایی بر اشتراک این دو دانش امری مهم و ضروری تلقی می‌شود. در این باره علاوه بر موانع حقوقی جزا توجه به موانع و محدودیت‌های اخلاقی در بهره‌مندی از دستاوردهای جرم‌شناسی دارای اهمیت است. زیرا اگر قوانین جزایی هر چه موافق‌تر با اخلاق عمومی مردم باشند به دستاوردهای جرم‌شناسانه خود نزدیک‌تر می‌شوند. از این رو در پژوهش حاضر با مروری بر منابع موجود به بررسی موانع و محدودیت‌های اخلاقی و قانونی فرا روی قانون‌گذار جزایی برای بهره‌مندی از دستاوردهای جرم‌شناسی پرداخته شد.

نتیجه‌گیری: نتایج این پژوهش نشان داد که، یافته‌های جرم‌شناختی باید در چارچوب محدودیت‌های قانونی یا فراقانونی (اخلاقی) حرکت کند. تخلف از این چارچوب می‌تواند نوعی آشفتگی را در اصول اساسی ایجاد کند که در نهایت منجر به تضییع حقوق و آزادی‌های اساسی شهروندان می‌شود. بنابراین در مواردی که این محدودیت‌ها ناشی از قانون اساسی هستند و از آنجایی که مهم‌ترین حقوق و آزادی‌های اساسی شهروندان در قانون اساسی بیان شده است، اقدام به وضع قانون در مورد حقوق اساسی و آزادی‌های عمومی افراد یا موضوعاتی که در حیطه قانون اساسی تعریف می‌گردند.

کلیدواژه‌گان: اخلاق، قانون‌گذار، جرم‌شناسی، حقوق کیفری

## سرآغاز

علم جرم‌شناسی<sup>۱</sup> از قرن نوزدهم تحت تأثیر حرکت‌های بشردوستانه و به دلیل وجود سیستم‌های حقوق کیفری نامناسب در کشورهای غربی به وجود آمد و دستاوردهای علمی مفید و اثرات مثبتی در تحول حقوق کیفری جوامع به‌جای گذاشت تحقیقات به‌عمل آمده در دنیا حاکی از آن است که کشورهایی که به علم جرم‌شناسی اهمیت خاصی می‌دهند هم جمعیت کیفری کمتر دارند و هم قوانینی وضع می‌کنند متناسب با حقوق بشر<sup>۲</sup>. دانش جرم‌شناسی یکی از منابع مهم برای پویایی حقوق کیفری است و به دلیل همین پویایی ذاتی نیازمند مدیریت و سیاست‌گذاری دقیق است. با انتشار دانش جرم‌شناسی توان پاسخگویی حقوق کیفری<sup>۳</sup> به وضع متغیر دنیای کنونی افزایش می‌یابد تعامل بین این دو علم می‌تواند در پویایی حقوق کیفری کشورها و حفظ حقوق و آزادی‌های اساسی آن‌ها نقش مهمی را ایفا کند.

بنابراین تعامل بین این دو علم نیاز به سیاست‌گذاری هوشمندانه دارد تا در علاوه بر این که بتوان از این دستاوردها نهایت استفاده را برد بتوان راه‌حلی درست و منطقی را یافت تا هوشمندانه از موانع و محدودیت‌ها گذر کرد.

اخلاق<sup>۴</sup> و حقوق دارای مفهوم یکسانی نیستند. اخلاق قوانین حقوقی را ارزیابی می‌کند. علاوه بر این حکمایی که در کار اجتماع اندیشه می‌کنند به این نتیجه رسیده‌اند که اگر اخلاق را از کنار حقوق برداریم زیبایی و لطافت را برداشته‌ایم و فقط از زور و اقتدار اطاعت کرده‌ایم پس طرز اعمال حق باید اخلاقی باشد. علاوه بر این با عنایت به قوانین اخلاقی دولت آزاد نیست که هر قانونی که خواست به تصویب برساند بلکه قوانین و نیروهای اخلاقی مانع آن هستند و اخلاقیات در قوانین نفوذ می‌کنند.

نویسنده مسئول: نشانی الکترونیکی: [naghdi@iaushk.ac.ir](mailto:naghdi@iaushk.ac.ir)

در حقیقت حقوق رسوب تاریخی اخلاق است و این در مورد تعدیل حقوق بسیار موثر است یعنی در کنار قواعد حقوقی یک سلسله قواعد اخلاقی<sup>۵</sup> وجود دارد که آنها را متعادل می‌کند (۱).

امروزه پدیده جرم و بزهکاری<sup>۶</sup> به‌عنوان یک جزء از مجموعه همین سیاست‌های به کار رفته در یک نظام سیاسی مورد توجه قرار می‌گیرد. سیاست‌گذاری عمومی پاسخی است به نیاز جامعه برای حل مسائل و مشکلات عینی و روزمره آن در حوزه‌های مختلف من جمله حوزه کیفری (جرم و کج روی، پاسخ‌ها و مجازات) و سیاست‌گذاری جنایی<sup>۷</sup> بخشی از سیاست‌گذاری عمومی است که برای اداره و مدیریت بزه توسط دولت و جامعه اتخاذ می‌شود. و از عوامل مختلفی نیز تأثیر می‌پذیرد. سیاست‌گذاری جنایی از جهات مختلف تابع اصول، بایدها و قواعد تعیین شده برای سیاست‌گذاری عمومی است. سیاست‌گذاری جنایی که در واقع بخشی از سیاست‌گذاری عمومی به‌مثابه یکی از مهم‌ترین نمودهای حکمرانی دولت اعمال اقتدار بر بستر حکومت قانون محسوب می‌شود. که حسب قانون اساسی صلاحیت در این امر عام است ولی این به معنای عدم داشتن محدودیت در وضع قانون نیست بلکه بر اساس قانون اساسی محدودیت‌هایی وجود دارد که منشأ بسیاری از چالش‌های حقوقی و سیاسی می‌شود. اما جرم از دیدگاه سیاست‌گذاری جنایی فراتر از مفهوم حقوقی آن مورد توجه قرار گرفته است. بنابراین جرم ارتباط نزدیکی با تمامی سیاست‌های اقتصادی<sup>۸</sup>، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی دولت‌ها پیدا می‌کند. بنابراین جرم صرفاً یک رفتار مستوجب مجازات نیست. سیاست‌گذاری عمومی در واقع جزئی از حرکت عمومی به سوی عقلانیت است و بخشی از جنبش عقلایی کردن زندگی بشری و عقلانی عمل کردن بشر است که به کمک آن انسان سعی می‌کند به تسلط روزافزون بر زندگی اجتماعی خود دست یابد (۲).

این سیاست‌گذاری تحت تأثیر ساختار و مبانی نظام حقوقی و سیاسی هر کشور تفاوت دارد. به دلیل این که بهره‌مندی از یافته‌های جرم‌شناسی مسیری پر از تأثیرات مغایر و رقابت‌آمیز و در این زمینه عوامل مربوط به تفاوت گرایش‌ها و طرز تفکر سیاست‌گذاران بر دشواری مسیر افزوده است. سیاست‌های پیشگیری از جرم و بهره‌مندی از یافته‌های جرم‌شناسی لزوماً باید با مدیریت و راهبردی دولت‌ها انجام پذیرد. بنابراین بهره‌مندی از دستاوردهای جرم‌شناسی از اهداف مهم علم جرم‌شناسی است که نیاز به ابزارها و لوازم متعدد دارد که دولت به‌عنوان سیاست‌گذار می‌تواند با استفاده از یافته‌های جرم‌شناسی در جهت اصلاح قوانین و جلوگیری از جرم و بازدارندگی از آن در جهت برقراری عدالت گام مؤثری بردارد. از سویی می‌بینیم دولت‌ها به تأمین مالی برنامه‌ها در حوزه‌های پیشگیری از جرم به دید سرمایه‌گذاری نگاه نمی‌کنند همین امر موجب می‌شود به برنامه‌های نتیجه‌گرا در کوتاه‌مدت توجه کنند درحالی که بهره‌مندی از دستاوردهای جرم‌شناسی نیاز به سیاست‌گذاری بلندمدت دارد (۳).

فرایند جهانی شدن هم‌شکل دولت‌ها و هم سیاست‌های آنان را تحت تأثیر قرار داده است. بنابراین امروزه دولت‌ها به‌تبع نظریه‌های سیاسی

سیاست‌گذار شده‌اند. امروزه از دولت‌ها انتظار می‌رود مسئول آنچه انجام می‌دهند باشند و در برابر آنچه برای آن بودجه و سرمایه می‌دهند پاسخگو باشند بنابراین باید سیاست‌هایی تدوین و اجرا کنند که چه چیز بهتر عمل می‌کند. سیاست‌های پیشگیری از جرم و بهره‌مندی از یافته‌های جرم‌شناسی لزوماً باید با مدیریت و راهبردی دولت‌ها انجام پذیرد و دولت‌ها نیز خواه‌ناخواه متأثر از اندیشه‌های سیاسی هستند بنابراین نفوذ گرایش‌های سیاسی در این امر دور از ذهن نخواهد بود. هدف این پژوهش شناسایی و دسته‌بندی محدودیت‌های ایجاد و اشتراک بین این دو دانش و بررسی تأثیر این محدودیت‌ها و موانع بر اشتراک دانش جرم‌شناسی با حقوق کیفری است.

بهره‌مندی از دستاوردهای جرم‌شناسی در سیاست جنایی ایران با چالش‌ها، موانع و محدودیت‌های فراوانی از جمله اخلاقی روبروست. اما برطرف کردن مشکلات جامعه نیاز به سیاست‌گذاری دارد ابزارهای سیاست و اجرا به نحوی جدانشدنی به هم دیگر مرتبط‌اند. امروزه اساس و جوهره سیاست راهبری و خطمشی گذاری است اما یک مدل سیاست‌گذاری خاص نمی‌تواند در تمام سیستم‌های سیاسی پاسخی همسان و مشابه داشته باشد. امید است با شناخت و ارائه راه‌حل برای گذر از این موانع و محدودیت‌ها و چالش‌های اخلاقی سیاست‌گذاران جنایی کشور در راستای دستیابی به یک سیاست مطلوب در بهره‌گیری از دستاوردهای جرم‌شناسی بتوانند جایگاه واقعی این اندیشه را در نظام حقوقی ایران پیدا نموده و ارتقاء بخشند. در واقع برطرف کردن بخردانه موانع موجود در بهره‌برداری از دستاوردهای جرم‌شناسی که بخشی از سیاست‌گذاری جنایی محسوب می‌شود به بهبود غیرمستقیم نظام عدالت کیفری<sup>۹</sup> کمک می‌کند. سیاست‌گذاری مبتنی بر عقلانیت و سنجیدگی مسبوق به بررسی موانع و محدودیت‌های فراوری قانون‌گذار کیفری است. این پژوهش درصدد پاسخ به این سؤال است که، موانع و محدودیت‌های اخلاقی بهره‌برداری از دستاوردهای جرم‌شناسی فراوری قانون‌گذار کیفری چیست؟

## بحث

### علم جرم‌شناسی

«بزهکاری همانند همه مسائل اجتماعی<sup>۱۰</sup> همواره در جوامع انسانی حضور چشمگیر داشته است. اندیشمندان هر جامعه دنبال حل این معما بوده‌اند که چرا عده‌ای از افراد مرتکب جرم می‌شوند. و هنجارها و قواعد زندگی اجتماعی را نادیده می‌گیرند و حال آنکه بیشتر مردم به این قواعد پای بند هستند و بدان به دیده احترام می‌نگرند» (۴).

«جرم‌شناسی رشته‌ای است از علوم جنایی که درباره عوامل جرم‌زا و کیفیات و امور و مقتضیات و شرایط فردی و محیطی و اجتماعی مؤثر در بروز رفتار جنایی یا علل وقوع جرم و صور گوناگون بزه و جنبه‌های کمی و کیفی آن و از پیدایش حالت خطرناک در انسان یا انسان‌های تبهکار و معمای تشکیل گروه‌های جامعه‌ستیز در میان جوامع انسانی با روش عینی و علمی یا مشاهده و آزمون و مقایسه و استقراء کافی به

۲- فردی کردن مجازات: «سیاست افتراقی نسبت به بزهکاران که از اندیشه فردی کردن کیفرها و اقدامات تأمینی و توجه به تفاوت‌های محیطی و انسانی در بررسی هر پرونده نشأت می‌گیرد که به دنبال اجرای عدالت از طریق متناسب‌سازی ضمانت‌اجراهای کیفری با شرایط ویژگی‌های هر مجرم با جرم ارتكابی است یکی دیگر از دستاوردهای علم جرم‌شناسی به شمار می‌رود. در راستای چنین رویکردی است که نظام‌های مختلف کیفری طیف وسیعی از انواع واکنش‌ها را پیش‌بینی نموده‌اند و بدین‌وسیله حوزه اختیار قضات را در تحمیل ضمانت‌اجراها گسترش داده‌اند» (۹).

۳- پیشگیری از ارتكاب جرم: زمانی که در پیشگیری جامعه‌ای سهل‌انگاری شود و جامعه‌ای بیمار شود اعاده سلامت به آن کاری بس دشوار خواهد بود ممکن است انحرافی را با تذکری جلوگیری کرد و چه‌بسا فردا دیگر با تهدید و خشونت هم نتوان جلوی آن را گرفت. اما نکته مهم این است که پیشگیری باید با پاسداری همراه باشد اگر پیشگیری صورت گیرد ولی بدون پاسداری باشد همه سرمایه و کار و تلاش پیشگیری به هدر رفته و دوباره نیاز به کار و تلاش مجدد خواهد بود (۱۰).

۴- اختصار گرایی فرایند کیفری: اختصار گرایی فرایند کیفری به معنای این است که پرونده‌های کیفری تا جای ممکن در کوتاه‌ترین زمان ممکن مورد رسیدگی قرار گیرد و از بلا تکلیف ماندن پرونده‌های کیفری یا عدم تعیین تکلیف پرونده‌ها در مراجع قضایی خودداری شود. اصل مقتضی بودن تعقیب که تحت تأثیر مکاتب اصلاح و درمان شکل گرفته است به معنی این است که مقام تعقیب در فرایند تعقیب به این نتیجه برسد که تعقیب متهم به مصلحت جامعه یا متهم نیست و می‌تواند پرونده را بایگانی کند (۱۱).

۵- کیفر زدایی: یکی از مهم‌ترین دستاوردهای علم جرم‌شناسی کیفر زدایی است. کیفر زدایی<sup>۱۲</sup> یعنی زدودن یا تلطیف وصف کیفری یک جرم از طریق گذشت شاکی در جرائم قابل گذشت، توبه، معافیت از کیفر، عفو، تخفیف‌های قضایی و جایگزین‌های حبس، تأخیر در اجرای مجازات از طریق تعلیق اجرای مجازات، تعویق صدور حکم و آزادی مشروط<sup>۱۳</sup>. یکی از دستاوردهای دیگر علم جرم‌شناسی روش‌های غیر قهرآمیز برای پیشگیری از ارتكاب جرم است. این روش‌های غیر قهرآمیز می‌توانند با حداقلی کردن آیین دادرسی کیفری با قرار تعلیق تعقیب، بایگانی کردن پرونده، اصل مقتضی بودن تعقیب، تعویق صدور حکم، تعلیق اجرای مجازات و ارجاع پرونده به میانجی‌گری و شورای حل اختلاف به پیشگیری از ارتكاب مجدد جرم کمک کند. یعنی امکانی مناسب به منظور کیفر زدایی و تبدیل مجازات به واکنش‌های غیر جزایی (۱۲).

۶- اصلاح، درمان و تربیت: اگر انحراف درمان نشود یا حالت خطرناک برطرف نشود جرائم مکرر شده و زمینه برای ارتكاب جرم یا تکرار جرائم فراهم می‌شود. معضل تکرار جرم نظام‌های اصلاح و تربیت<sup>۱۴</sup> را دچار بحران نموده است بنابراین حمایت از جامعه در مقابل تکرارکنندگان جرم از مهم‌ترین اهداف نظام اصلاح و درمان است. اصلاح نه تنها باید

بررسی و تحقیق مداوم می‌پردازد تا مگر با استمداد و استفاضه از تمام تخصص‌های علمی بر طرق پیشگیری مستقیم یا غیرمستقیم از حدوث جرائم و روش‌های درمان و اصلاح و تربیت بزهکاران یا کسانی که در اثر عوامل جرم‌زای فردی (تن و روان) و محیط طبیعی و اجتماعی بدی را برگزیده‌اند و از خود رو برتافته و از انسانیت گریخته‌اند و پرورش دوباره و از نو سازگار ساختن آنان با جامعه و نظام اجتماعی دست یابد» (۵).

«جرم‌شناسی در واقع شامل مجموعه روش‌ها، دیدگاه‌ها و یافته‌های تلفیق شده و عجین شده باهم در ارتباط با پدیده مجرمانه و شناخت معضل بزهکاری و پیشگیری از آن است و به اقتضای تغییرات در رشته‌های مادر جرم‌شناسی، جرم‌شناسی نیز متحول می‌شود» (۶) دانش جرم بررسی چرایی جرم و علل جرم صرفاً در انحصار جرم‌شناسی است. جرم‌شناسی علم علل جرم است البته جرم‌شناسی کارکرد انتقادی نیز دارد. و در یک کلام جرم‌شناسی علت وجودی‌اش درمان و اصلاح بزهکاران، ایجاد اصلاح در قانون‌گذاری و ضمانت‌اجراهای قهرآمیز (کیفر) است. اما به‌رغم تمام تلاش‌های انجام شده «بسیاری از جرم‌شناسان برآنند که وجود واگرایی‌های خاص در دستاوردهای مطالعات جرم‌همچنان مانعی سترگ را در راه سامان یافتن آن‌ها ایجاد کرده و می‌کند. به نظر آنان این واگرایی‌ها خود را در چهره‌های زیر جلوه‌گر ساخته و ابهام‌های جدی را در مرزبندی‌های درون و پیرامون قلمرو جرم‌شناسی به‌عنوان یک رشته علمی واحد پدید آورده است» (۷).

### دستاوردهای جرم‌شناسی

علم جرم‌شناسی دستاوردهایی را برای بشریت به ارمغان آورده است که این دستاوردها حاصل تلاش مکاتب متعدد و متنوع جرم‌شناسی می‌باشد. در ذیل به این دستاوردها به اختصار اشاره می‌شود.

۱- قضا زدایی: یکی دیگر از دستاوردهای جرم‌شناسی که از مهم‌ترین رسالت‌های این علم به شمار می‌رود تحدید دامنه حقوق کیفری می‌باشد. که در واقع به معنای پرهیز از درگیر شدن مرتکبان در فرایند عدالت کیفری یا جلوگیری از ادامه مسیر آنان با بهره‌گیری از برخی نهادهای و تدابیر ویژه از جمله (تعلیق تعقیب، بایگانی کردن پرونده و...) می‌باشد. که به آن قضا زدایی نیز گفته می‌شود. تشویق به اصلاح امور و رفع اختلافات از طریق میانجی‌گری و مصالحه برای خارج کردن عملیات مربوط به رسیدگی و حل و فصل دعاوی از گردونه اقدامات رسمی و محول کردن این وظیفه به بخش اجتماعی. امروزه سیاست‌گذاران با الهام از دستاوردهای جرم‌شناسی به سمت حداقلی کردن دادرسی کیفری رسمی گام برمی‌دارند که نتیجه آن عدالت ترمیمی<sup>۱۱</sup> و بها دادن به بزه دیده به‌عنوان یک‌طرف دعوا می‌باشد. در همین زمینه قوانین کیفری ایران متأثر از داده‌های جرم‌شناسی نگاه ویژه‌ای به بزه دیده در جریان رسیدگی دارد و حمایت اقتصادی جامعه از او در فرایند رسیدگی به عمل آورده است به‌طور مثال ماده ۶۲ و ۴۱ و ۲۱۷ و ۳۴۷ و ۵۶ قانون آیین دادرسی کیفری در جهت حمایت اقتصادی از بزه دیده وضع شده‌اند (۸).

دلیل است که بعضی افراد قانون را به این سبب که از خود نمی دانند یعنی آن را اخلاقی نمی دانند اجرا نمی کنند اما بسیاری از امور را بدون اجبار اجرا می کنند زیرا در وجدان خود احساس می کنند یک چیز بی ضرر است. در حقیقت ما به نظم و ترتیب عادت نکرده ایم بنابراین همه چیز به همه چیز مربوط شده است و این شاید یکی از دلایل درست اجرا نشدن قانون است (۱).

### جایگاه دستاوردهای جرم‌شناسی در حقوق کیفری ایران

قانون‌گذار ایرانی با بهره‌گیری از دستاوردهای جرم‌شناسی در جهت اصلاح قوانین کیفری برآمده است. این بهره‌گیری در برخی قوانین نمود بیشتری دارد. پیش‌بینی نهادهایی چون میانجی‌گری، تعلیق تعقیب، تعویق صدور حکم، تعلیق اجرای مجازات، بایگانی کردن پرونده، اصل مقتضی بودن تعقیب، قرار نظارت قضایی و توجه بیشتر به حقوق بزه دیده و تمرکز بر اصلاح و درمان متهمین و رعایت بیشتر حقوق و آزادی‌های آن‌ها تحت تأثیر یافته‌های جرم‌شناسی به قوانین کیفری ایران راه یافته است. اما با توجه به این که قوانین کیفری به‌صورت آمرانه و از سوی دولت‌ها به هدف پیشگیری و مبارزه با جرم و برقراری نظم عمومی تصویب می‌شوند و این قوانین در واقع با کل حاکمیت یک کشور در ارتباط است و به نوع نظام سیاسی آن کشور بستگی دارد بنابراین نوع بهره‌برداری از این دستاوردها در کشورهای مختلف باهم تفاوت دارد. و حتی میزان بهره‌برداری از این آورده‌های جرم‌شناسی قابل قیاس با نظام‌های سیاسی دیگر نیست.

با توجه به این که نظام کیفری ایران مبتنی بر مبانی شرع مقدس اسلام است در جایی که این دستاوردها با شرع مقدس اسلام مخالفت نداشته باشد قانون‌گذار کیفری ایران سعی در استفاده از آن‌ها داشته است. بنابراین شرایط و ضوابط بهره‌برداری از آورده‌های جرم‌شناسی باید با توجه به نظام سیاسی کشور و اصول و قواعد حاکم بر آن مورد بررسی قرار گیرد.

### محدودیت‌های فراروی قانون‌گذار کیفری ایران در

#### بهره‌مندی از دستاوردهای جرم‌شناسی

محدودیت‌های قانونی فراروی قانون‌گذار کیفری در بهره‌مندی از دستاوردهای جرم‌شناسی شامل محدودیت‌های موضوعی تقنینی و محدودیت‌های حکمی قانون‌گذار کیفری می‌باشند محدودیت‌های موضوعی تقنینی خود به محدودیت‌های موضوعی تقنینی حقیقی و محدودیت‌های موضوعی تقنینی اعتباری تقسیم می‌شوند. محدودیت‌های حکمی نیز به محدودیت‌های ماهوی (بایسته‌های ناشی از ماهیت و مفهوم قانون) و صوری (بایسته‌های رویه‌ای) تقسیم می‌شوند.

#### • محدودیت‌های ماهوی

منظور از محدودیت‌های موضوعی تقنین قواعد و ضوابطی هستند که قلمرو صلاحیت تقنینی قانون‌گذار کیفری را در خصوص موضوعاتی که

در مورد فرد مجرم و منحرف صورت گیرد. بلکه اصلاحات باید در مورد محیط‌های اجتماعی هم صورت گیرد. اصلاح محیط اجتماعی، اصلاح محیط آموزشی، اصلاح محیط خانوادگی. پس اگر تنها به اصلاح فرد توجه شود و اصلاح شامل محیط نشود امکان موفقیت نخواهد بود (۱۳).  
۷- بازپروری: بازپروری و باز اجتماعی کردن متضمن این معناست که بزهکار، دارای توانایی‌های یک شهروند مولد است جامعه به او توانایی‌هایش نیاز دارد به همین دلیل قبل از هر چیز او باید آموزش ببیند. بازپروری بر این واقعیت تأکید دارد که مجرم در محیطی جرم‌زا بدون آموزش و امکانات اشتغال رشد می‌کند و نمی‌تواند بنیان زندگی مستقل و فارغ از بزهکاری را پی بریزد بنابراین آن‌ها باید آموزش ببینند و پرورش پیدا کنند تا بتوانند دوباره به آغوش جامعه بازگردند و جامعه نیز پذیرای آن‌ها باشد. اصلاح و باز اجتماعی کردن بزهکاران برای پیشگیری از تکرار جرم و کاهش نرخ جرم در جامعه است بازپروری بر تغییر رفتار بزهکاران جهت عدم استمرار اعمال مجرمانه تکیه دارد و با توجه به تفاوت‌های بزهکاران و تمرکز بر ویژگی‌های قابل تغییر صورت می‌پذیرد (۱۴).

۸- جرم زدایی: جرم زدایی یعنی «زدودن برچسب و عنوان مجرمانه از یک عمل یا یک رفتار. این امر در ابتدا با هدف تورم‌زدایی کیفری یعنی تعدیل عناوین مجرمانه یا تعداد جرائم مطرح شد. مرتکبین برخی از جرائم از جمله ناقضان مقررات اداری، بهداشتی، اقتصادی و مالیاتی نباید به‌عنوان مجرم تلقی شوند. جرم شناسان معتقدند نتیجه تورم کیفری ایجاد یک حالت بی‌هنجاری است. در این صورت هیچ‌کس با اطمینان نمی‌داند چه امری مجاز و چه امری ممنوع است» (۱۵).

۹- عدالت ترمیمی: عدالت ترمیمی یکی از مصادیق لغو نظام عدالت کیفری است. عدالت ترمیمی معتقد است چون جرم تعدی به افراد و روابط اجتماعی است به همین منظور بزه دیده، بزهکار و جامعه محلی باید درگیر در جهت اصلاح اوضاع و احوال برآیند. در عدالت ترمیمی نیاز بزه دیده و مسئولیت بزهکاران جهت جبران زیان وارده همراه هم باید مورد توجه قرار گیرد. عدالت ترمیمی راهبردی برای حل و فصل اختلافات بین طرفین است. عدالت ترمیمی بزهکار را به ضرر و زبانی که از رفتار او متوجه دیگران شده است واقف می‌کند. به عبارت دیگر بزهکار مسئولیت خود را در سوء رفتار نسبت به بزه دیده می‌پذیرد و نادم و پشیمان شده و سعی در جبران آن می‌کند. در عدالت ترمیمی تمرکز بر صدمه و زیان ناشی از جرم است و در واقع به جبران ضرر وارد شده به بزه دیده و رفع نیازهای او توجه ویژه‌ای می‌شود بزه دیده و بزهکار برای جبران این ضرر و زیان هر دو در فرایند عدالت مشارکت می‌کنند و بزهکاران به‌جای طرد مورد حمایت قرار می‌گیرند و با ایجاد حس مسئولیت در آن‌ها اصلاح و باز پذیر شده به اجتماع برمی‌گردند (۱۶).

۱۰- رابطه اجرای قانون و نفوذ اخلاق در آن: ارتباط میان اجرای قانون و نفوذ اخلاق در آن متقابل است در حقیقت تفکر یکی در نتیجه ارتباطات با دنیا و دیگری به علت این است که قانون تغییر کرده است مرز قاطع و کاملاً مشخصی بین حقوق و اخلاق وجود ندارد. به همین

می‌تواند فراتر از قانون حرکت کند یعنی به کج‌روی‌ها و انحرافات نیز توجه ویژه‌ای دارد. جرم‌شناسان وقتی جرم را توصیف تبیین و تحلیل می‌کنند آن‌ها جرم را در محدوده‌ی رفتار ناقض قانون کیفری مورد بررسی قرار نمی‌دهند بلکه بر کل رفتار یک فرد متمرکز می‌شوند رفتارهایی که گاه نشان از انحراف فرد دارد اما از چنان قبح اجتماعی برخوردار نیست تا به‌عنوان جرم در قانون شناخته شود. جامعه برخی رفتارهای انحرافی را که از نظر جرم‌شناسان حائز اهمیت است به دلیل این که می‌داند قبح اجتماعی این انحراف به‌اندازه‌ی نیست که نظم اجتماعی را به هم بریزد و با پاسخ غیررسمی اجتماع نیز روبرو خواهد شد به‌عنوان جرم نمی‌پذیرد. این در واقع مطالعه رفتار فرد است که می‌تواند یکی از نواقص یا بهتر است بگوییم یکی از محدودیت‌های مهم علم جرم‌شناسی باشد. این مسئله باعث تنزل این رشته علمی خواهد شد. به این دلیل که آن‌ها قانون و رفتار را باهم درمی‌آمیزند. رفتارها در حیطه مطالعه علم جامعه‌شناسی است.

«رهیافت برجسب‌زنی معتقد است برچسب زدن به بزهکار طی فرایند عدالت کیفری صورت می‌گیرد. این رهیافت بزهکاری را محصول نهاد قانون‌گذاری و نتیجه عملکرد گردانندگان این نهاد در تعریف بزهکاری می‌دانند. این که جرم را در رأس معیارهای خود به‌عنوان ضد ارزش بیان نموده و مرتکب به‌عنوان عمل برخلاف ارزش‌های جامعه انگ بزهکار می‌خورد. یعنی اگر هیچ برجسبی وجود نداشته باشد هیچ بزهکاری نیز نخواهد بود و برجسب‌های مداوم هویت مجرمانه می‌سازند. جرم‌شناسان به دنبال پاسخ این سؤال هستند که چرا افراد درگیر جرم هستند نه این که چرا آن‌ها قانون را نقض می‌کنند. این دو با یکدیگر کاملاً متفاوت است. وقتی به دنبال این هستند که چرا افراد درگیر جرم هستند جرائم را نوعی رفتار در نظر می‌گیرند و بررسی می‌کنند آن‌ها با این روش برای جرم تعریفی تجربی و متافیزیکی ارائه می‌دهند. اما وقتی به دنبال طرح این سؤال باشند که چرا آن‌ها قانون را نقض می‌کنند پاسخ متفاوت می‌شود. و به درجه تعهد وابستگی آن‌ها مربوط می‌شود. این که گفته می‌شود تفاوتی میان انحراف و جرم و جنایت نیست و هر دو محصول ساختار سیاسی هستند» (۲۲)

#### ○ محدودیت‌های مربوط به کیفیت فرایند قانون‌گذاری کیفری

فرایند قانون‌گذاری در واقع مرحله‌ی است که قانون با طی این مراحل توسط کنشگران عرصه قانون‌گذاری یا سیاست‌گذاران به قواعد الزام‌آوری مبدل می‌شود. این مراحل نیاز به آگاهی و حساسیت زیاد و درعین حال ایده‌های نوبی دارد که قانون‌گذار و سیاست‌گذاران با استفاده از آن ایده‌ها در جهت ارتقای کیفیت قانون تلاش کنند. این ایده‌های نو در واقع برگرفته از نیازهای جامعه و مشکلات و دغدغه‌هایی است که جامعه با آن دست‌وپنجه نرم می‌کند. تا قانون‌گذار بتواند با استفاده از این ایده‌های نو پاسخی کامل و جامع و دقیق درعین حال سریع به این نیازها بدهد. بنابراین قدرت یک قانون به بالا بودن سطح کیفیت آن بستگی دارد و یکی از موارد بالا بودن سطح کیفیت یک قانون به منطبق بودن آن با نیازهای جامعه است (۲۳).

مجاز به جعل احکام اعتباری بر آن‌ها می‌باشد را مشخص می‌نماید و خارج از قلمرو این ضوابط از صلاحیت تقنینی مجلس تخصصاً خارج می‌باشد. مثلاً در خصوص امور عمومی اجتماعی. محدودیت‌های موضوعی تقنینی به دو بخش حقیقی و اعتباری تقسیم می‌شوند. به‌طور مثال قانون‌گذار کیفری در خصوص حدود و قصاص و دیات مجاز به جعل احکام اعتباری نمی‌باشد در خارج از این قلمرو یعنی تعزیرات در صلاحیت تقنینی مجلس قرار می‌گیرد (۱۷).

#### ● محدودیت‌های موضوعی حقیقی

دسته‌ای از موضوعات تقنینی که قانون‌گذار کیفری در بهره‌مندی از دستاوردهای جرم‌شناسی از محدودیت برخوردار است موضوعات حقیقی هستند. موضوعات حقیقی قابل لغو نیستند و دارای خصوصیت ثابت و غیر قابل تغییر می‌باشند (۱۸).

#### ○ محدودیت‌های موضوعی اعتباری

«دسته‌ی دیگری از محدودیت‌های قانون‌گذار کیفری موضوعات اعتباری هستند. این محدودیت‌های اعتباری محصول اندیشه صاحبان اندیشه است که به‌منظور مصلحت و غرضی دست به جعل این اندیشه‌ها زده‌اند. این موضوعات امور وضعی و قراردادی هستند و دارای خصوصیت تغییرپذیری هستند. همین موضوعات اعتباری نیز ناشی از حقیقت هستند. این موضوعات نیز زائیده نیازهای حیاتی و روابط اجتماعی است. بنابراین ذهن از جانب خود چنین معانی را ایجاد نمی‌کند بلکه ذهن را در ایجاد چنین معانی مددی از امور خارجی لازم است. در واقع امور اعتباری همان مفاهیم ذهنی هستند که لازمه حیات اجتماعی می‌باشند و در آن روی این امور اعتباری که لازمه حیات اجتماعی هستند حقیقتی نهفته است که در واقع این امور اعتباری حافظ آن نظام تکوینی و طبیعی است. این ایده در خصوص قانون‌گذاری نه یک استنتاج منطقی بلکه ماهیتاً فعلی اعتباری و مصداقی از اعمال اراده است» (۱۹).

«با دقت در اصول قانون اساسی و قوانین عادی و جستجو در آن‌ها می‌توانیم مرزهای صلاحیت تقنینی مجلس و محدودیت‌های فراروی او را احصاء نماییم. قانون اساسی نظام سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی یک کشور را پی‌ریزی می‌کند بنابراین قوانین دیگر باید از این اصول قانون اساسی پیروی کند و مغایر آن‌ها نباشد» (۲۰). بنابراین «اقدام به وضع قانون در مورد حقوق اساسی و آزادی‌های عمومی افراد یا موضوعاتی که در حیطه قانون اساسی تعریف می‌گردند از طریق قانون‌گذار عادی امکان‌پذیر نمی‌باشد این محدودیت علاوه بر اینکه مؤید این مفهوم است که مجلس حق وضع در حقوق و تکالیف اساسی را ندارد بیان‌کننده این مفهوم نیز می‌باشد که اقدام مجلس شورای اسلامی در وضع قوانین عادی نباید منجر به تحدید یا تعطیل و پاسخ اصلی از اصول قانون اساسی گردد» (۲۱).

#### ○ محدودیت‌های ناشی از مفهوم و ماهیت قانون

«یکی از عواملی که جرم‌شناسی را به‌عنوان یک علم محدود می‌کند پذیرش وسیع تعریف قانونی جرم از سوی آن است» (۲۲). جرم‌شناسی

غیرمتخصص در کمیسیون شده و باعث می‌شود بررسی دقیق و فنی و تخصصی در آن موضوع انجام نشده و مانع از اتخاذ تصمیمات علمی و تخصصی شود. یا این که اطلاعات ناقص مانع شناخت درست نیازها و مشکلات جامعه شود و روند تصمیم‌گیری را غیرعقلانی نماید یا این که به جای بررسی‌های کارشناسانه اغراض سیاسی دنبال شود (۲۶).

#### ○ محدودیت‌های تکنولوژی

در فرایند عقلایی سیاست‌گذاری یا خطامشی گذاری جهت بهره‌مندی از یافته‌های جرم‌شناسی ارزیابی تکنولوژی<sup>۱۵</sup> نقش بسیار مهمی را ایفا می‌کند. ارزیابی تکنولوژی در واقع تلاش در جهت سنجش و ارزیابی تکنولوژی‌های جدیدی است که در جامعه به کار گرفته می‌شود. سنجش و ارزیابی تکنولوژی‌های جدید به سیاست‌گذاران جنایی کمک می‌کند تا بتوانند سیاست‌های درستی را پی‌ریزی کنند. این که نتایج مثبت و منفی بهره‌مندی از تکنولوژی‌هایی که جرم‌شناسی برای کاهش یا جلوگیری از جرم یا حتی در جهت اصلاح و درمان بزهکاران به آن‌ها دست پیدا کرده و استفاده از آن‌ها را پیشنهاد می‌دهد یا هزینه‌ها، محدودیت‌ها و حتی مزایای ناشی از کاربرد تکنولوژی‌های خاص در جامعه برای کاهش و پیشگیری از ارتکاب جرم باید مورد ارزیابی قرار گیرد. علاوه بر این موارد محیط‌های مختلف اجتماعی، فرهنگی، اقلیمی، اقتصادی، سیاسی و محدودیت‌های ناشی از این مواد همه بر روی کاربرد تکنولوژی کاهش و پیشگیری از جرم اثراتی می‌گذارند (۲۶).

#### ○ محدودیت‌های اخلاقی

«ریشه جدایی اخلاق از حقوق را باید در نوشته‌های ارسطو حکیم بزرگ یونان جستجو کرد. اما همه بنیان‌گذاران و سیاستمداران، اخلاق را مقدس و داناتر از خود می‌شمارند و در دل احساس اطاعت می‌کنند و حاضر نیستند به‌آسانی از آن تجاوز کنند. بنابراین مهارت حکمرانان در استفاده از نیروی اخلاق است اگر قاعده‌ای با هدف اخلاقی جامعه موافق باشد اجرای آن به‌آسانی ممکن است و زحمتی ایجاد نمی‌کند. ولی قانونی که با اخلاق عمومی سازگار نباشد به‌درستی اجرا نمی‌شود و تحمیل آن بر مردم سبب انحراف اخلاق و ایجاد هدف دیگری خواهد شد» (۲۷). بنابراین «قانون‌گذار در تعیین قواعد حقوقی آزاد نیست و از اخلاق الهام می‌گیرد. قانون‌گذار در وضع قوانین و مقررات دو وظیفه مهم و اخلاقی دارد یکی این که باید بهترین و عادلانه‌ترین قواعد را بیابد وضع نماید و دوم اینکه نهادهای خام اجتماعی را به زبان حقوقی بیاراید و چنان منظم سازد که ابهامی در اجرای آن باقی نماند ضمن این که برای عموم قابل فهم باشد رعایت نشدن این امور از ارزش قوانین و میزان احترام نسبت به آن می‌کاهد و مجریان قانون را با دشواری روبرو می‌سازد» (۱). اما اهمیت رعایت این موارد در زمینه قانون‌گذاری کیفری دوچندان است.

قانون‌گذار کیفری باید حداقلی از اصول و قواعد اخلاقی را رعایت کند واقعیتی که مانع ارتکاب اعمال غیراخلاقی شود (۲۸). برخی از اصول و قواعد اخلاقی که قانون‌گذار کیفری باید رعایت کند عدالت کیفری، تناسب بین جرم و مجازات و انصاف و رعایت حریم خصوصی افراد

امروزه جرم‌شناسی به‌عنوان یک علم مستقل در پویایی حقوق کیفری نقش بسزایی دارد. چون از یک سو قوانینی که متناسب با دستاوردهای جرم‌شناسی وضع می‌شوند متناسب با حقوق بشر هستند و از سوی دیگر قوانین تدوین شده مطابق دستاوردهای جرم‌شناسی از چنان کیفیتی برخوردار هستند که جامعه شرم دارد قوانینی که در سطح بالایی از رعایت حقوق شهروندان است را زیر پا بگذارد.

پس در ابتدا قانون‌گذار کیفری باید هدف خود را از تعیین کیفر مشخص کند سپس در این اتمام لازم را به خرج دهد. یکی از اصول مهم سیاست‌گذاری بالأخص سیاست‌گذاری جنایی هدفمند بودن سیاست‌هاست. یک هدف مشخص را قانون‌گذار کیفری تعیین نموده و برای رسیدن به این هدف تلاش کند و از حرکت به سمت اهداف متعدد و متناقض اجتناب کند. به‌طور مثال کیفر گذاری هدفمند به این معنا است که قانون‌گذار کیفری باید در کنار عدالت ترمیمی که یکی از دستاوردهای جرم‌شناسی است پشتوانه کیفری آن را در نظر بگیرد به‌عبارت دیگر عدالت ترمیمی بدون پشتوانه کیفری بی‌نتیجه است. در عدالت ترمیمی هدف قانون‌گذار کیفری این است که ابتدا جبران خسارات ناشی از جرم توسط مجرم صورت گیرد و این اولویت دارد و این به معنای عدم اعمال کیفر نیست. قانون‌گذار کیفری به‌هیچ‌وجه عدالت ترمیمی را جایگزینی برای عدالت سزادهنده و عدالت کیفری نمی‌داند (۲۴).

عموم مردم ذی‌نفعان در این تعامل هستند پویایی حقوق کیفری در نتیجه بهره‌برداری از دستاوردهای جرم‌شناسی حقوق از دست‌رفته افراد را احیا می‌کند و حقی را که حقی بشری محسوب می‌شود به آن‌ها اعطا می‌کند. حتی پیشنهاد می‌گردد از متخصصان علوم دیگر از جمله علوم اجتماعی و فرهنگی و سنجش تأثیر این عوامل بر بهره‌مندی از دستاوردهای جرم‌شناسی در پویایی حقوق کیفری بهره برد. اما اگر این گروه‌های ذی‌نفع نظرشان مطابق با نیازهای جامعه نباشد انتخاب و نصبشان به‌گونه‌ای غیر صحیح و منتخب گروه‌های ذی‌نفع نباشند در عمل ممکن است استفاده از دستاوردهای جرم‌شناسی را با ناکامی مواجه کند (۲۵).

یکی از مشکلاتی که در زمینه سیاست‌گذاری جنایی تقنینی وجود دارد این است که برای تعیین یک سیاست درست و عقلانی نیاز به بررسی و توجهات کارشناسانه است که این بررسی‌های علمی اصولاً در کمیسیون‌های مجلس انجام می‌شود بررسی‌های علمی نیز نیاز به برخورداری از اطلاعات کامل و به‌روز از واقعیت‌های موجود و عینی دارد متأسفانه وجود برخی از مزایای مادی و جاذبه‌های کاری در برخی از کمیسیون‌های تخصصی بررسی سیاست‌ها، سبب استقبال زیاد افراد آگاه و کارشناس و متخصص در آن کمیسیون‌ها می‌شود همین امر موجب می‌شود مسائل مهمی از جمله بهره‌گیری قانون‌گذار از دستاوردهای جرم‌شناسی برای بررسی به کمیسیون‌هایی ارجاع شود که دارای نمایندگانی است که آگاهی و اشراف کافی نسبت به موضوع مطروحه ندارند همین امر باعث ترکیب نامتجانسی از افراد متخصص و

تخلف از این چارچوب می‌تواند نوعی آشفتگی را در اصول اساسی ایجاد کند که در نهایت منجر به تضییع حقوق و آزادی‌های اساسی شهروندان می‌شود. بنابراین در مواردی که این محدودیت‌ها ناشی از قانون اساسی هستند و از آنجایی که مهم‌ترین حقوق و آزادی‌های اساسی شهروندان در قانون اساسی بیان شده است. اقدام به وضع قانون در مورد حقوق اساسی و آزادی‌های عمومی افراد یا موضوعاتی که در حیطه قانون اساسی تعریف می‌گردند. این محدودیت مؤید این مفهوم است که اقدام قانون‌گذار در وضع قوانین عادی نباید منجر به تحدید یا تعطیل اصلی از اصول قانون اساسی گردد.

### ملاحظه‌های اخلاقی

در این پژوهش مروری با معرفی منابع مورد استفاده، اصل اخلاق امانت داری علمی رعایت و حق معنوی مولفین آثار محترم شمرده شده است.

### واژه نامه

1. Criminology	جرم شناسی
2. Human right	حقوق بشر
3. Criminal law	حقوق کیفری
4. Ethics	اخلاق
5. Ethical principles	قواعد اخلاقی
6. Crime	بزهکاری
7. Criminal policy	سیاست گذاری جنایی
8. Political policy	سیاست اقتصادی
9. Criminal justice	عدالت کیفری
10. Social issues	مسائل اجتماعی
11. Restorative justice	عدالت ترمیمی
12. Decriminalization	کیفرزدایی
13. Conditioned freedom	آزادی مشروط
14. Correctional system	نظام اصلاح و تربیت
15. Technology assessment	ارزیابی تکنولوژی

### References

- Katouzian N. (2007). Ethics and law. Ethics in Science and Technology; 2(1). (In Persian).
- Ghasemi Garmi S, Varvaei A, Jafarai MJ. (2022). Examining the Postponement of the Issuance of a Criminal Sentence from a Legal and Moral Perspective. Ethics in Science and Technology; 16 (4) :1-6. (In Persian).
- Khalili R, Esmaceli M, Hajitabar H. (2022). Ethics in Criminal Law: Respect for the Freedom of Individuals and the Study of Reason in Imami Jurisprudence and Iranian Criminal Law. Ethics in Science and Technology; 16 (4) :14-20. (In Persian).

می‌باشد. «یکی دیگر از وظایف قانون‌گذار کیفری در خصوص آن دسته از ارزش‌ها و معیارهای اخلاقی هستند که جنبه اجتماعی دارند و نقض آن‌ها به زیان دیگران یا نادیده گرفتن مصالح عمومی اعم از مصالح مادی و ارزش‌های معنوی می‌شود حمایت از این بخش از وظایف مهم و اخلاقی قانون‌گذار کیفری است» (۲۹).

### نتیجه‌گیری

توجه به دستاوردهای جرم‌شناسی و بهره‌مندی از آن‌ها در عرصه قانون‌گذاری در حقوق کیفری داخلی کشورها از اهمیت بسیاری برخوردار است. به این دلیل که دستاوردهای جرم‌شناسان در نحوه سازمان‌دهی و تعیین چارچوب نظام حقوق کیفری کشورها راهنمای مناسبی برای قانون‌گذاران می‌تواند باشد. قانون‌گذاری کیفری مستلزم یک رویکرد و دید فرا حقوقی است و بیش از آن نیازمند رویکردی جرم‌شناختی است. امروزه بسیاری از قوانین و مقررات متأثر از یافته‌های جرم‌شناسانه است و از آنجایی که قوانین و مقررات ایران بر پایه شرع مقدس پایه‌ریزی شده است بنابراین این قوانین و مقررات قابلیت تحلیل و بررسی پیدا خواهند کرد.

در همین راستا و در جهت تحلیل و بررسی قوانین و مقررات و میزان بهره‌مندی قانون‌گذار از دستاوردهای جرم‌شناسی موانع و محدودیت را از همدیگر تفکیک نموده و با ارزیابی قواعد و مقررات مربوطه و بررسی‌های صورت گرفته در این پژوهش مشخص شد که قانون‌گذار کیفری ایران با موانع و محدودیت‌هایی در بهره‌مندی از یافته‌های جرم‌شناسی مواجه است و همین امر ممکن است در برخی موارد موجب شود قوانین تا میزان قابل ملاحظه‌ای همسو با یافته‌های جرم‌شناختی نباشد. البته آنچه اهمیت دارد این است که باید بین موانع و محدودیت تفاوت قائل شد و از خلط این دو جلوگیری کرد به این دلیل که خلط این دو باعث رسیدن به نتایج اشتباه خواهد شد.

محدودیت چه قانونی یا فراقانونی (اخلاقی) یا شرعی باشند به ما نشان داده است که یافته‌های جرم‌شناختی باید در چارچوب آن‌ها حرکت کند.

- Valad J, Bernard T, Snips J. (2001). Theoretical criminology, a review of criminological theories. Translated by Shojaei A. 1<sup>st</sup> ed. Tehran: Samt Publication. (In Persian).
- Keinia M. (1991). Basics of criminology. 3<sup>rd</sup> ed. Iran/Tehran: Tehran University Press. (In Persian).
- Najafi Abrandabadi AH, Hashembeigi H. (1998). Encyclopedia of criminology. 1<sup>st</sup> ed. Iran/Tehran: Shahid Beheshti University Press. (In Persian).
- White R, Haines F. (2013). Crime and criminology. Translated by Salimi A. 5<sup>th</sup> ed. Iran/Qom: Hawze and University press. (In Persian).
- Shamloo B, Abdollahi A. (2015). Results of criminology based-management in criminal procedure. Criminal Law Research; 6(2): 99-128. (In Persian).



9. Moazenzadegan H. (2009). Children and teenagers in conflict with the law. 2<sup>nd</sup> ed. Iran/Tehran: Samt Publication. (In Persian).
10. Aliverdina A. (2015). Crime prevention management in Iran. Quarterly Journal of the Macro and Strategic Policies; 2(Vol 2- No 8): 37-58. (In Persian).
11. Sadeghi V. (2019). Process of depenalization in Iranian criminal justice. Journal of Criminal Law Research; 8(28): 9-45.
12. Babaei M, Gholami M. (2012). The most important manifestations of decriminalization in the new Islamic Penal Code. Research Paper of Legal Ideas; 1(3): 59-80. (In Persian).
13. Kouhsarian M. (2020). Decriminalization in the Islamic Penal Code. Law Studies; 13: 73-92. (In Persian).
14. Sadeghi V, Habibzadeh MJ. (2020). Legal inconsistencies with decriminalization policy in Iran. Macro Strategic Policies; 29: 67-86. (In Persian).
15. Najafi Abrandabadi AH. (2008). Criminology reports. [Ph.D. thesis]. Tehran: Tarbiat Modarres University. (In Persian).
16. Nourizad E, Mojtahed Soleimani A, Seyyed Morteza Hoseini R. (2021). Criminal mediation as a doctrine of restorative justice from the perspective of law and ethics. Ethics in Science and Technology; 15 (4) :1-6. (In Persian).
17. Habibzadeh MJ, Zeinali AH. (2005). An introduction to some practical limitations of criminalization (the necessity of evaluating benefits and costs of creating a crime. Journal of Comparative Law; 8: 3-26.
18. Lal Alizadeh M. (2017). A comparative study of victims' rights in the investigation and prosecution stages in the act of criminal procedure 2013 and the international criminal court. Journal of Criminal Law Research; 5(19): 95-126.
19. Kelsen H. (1970) The pure Theory of Law. 1<sup>st</sup> ed. New York/USA: Berkeley: UCP
20. Abolhamd A. (2009). Administrative law of administrative organizations of Iran. 8<sup>th</sup> ed. Iran/Tehran: Toos Publication. (In Persian).
21. Parvin K. (2008). Legislature powers and limitations in legislation. Fundamental Rights Journal; 5(10). (In Persian).
22. Shafiei M, Farahmand M, Halaji A. (2019). Criminology. 1<sup>st</sup> ed. Tehran: Ganj E Danesh Publication. (In Persian).
23. hajidehabadi M, Salimi E. (2020). Fundamentals, principle and practice of purposeful Penalization model. Journal of Criminal Law Research; 8(29): 101-134.
24. Mir Mohammad Sadeghi H, Laki Z. (2019). A new approach to criminal referral in the light of the fair labeling principle. Journal of Criminal Law Research; 7(27): 255-285.
25. Moradi A. (2019). Professional ethics of criminal legislation with an emphasis on the legal system of Iran. Legal Encyclopedias; 2(2): 265-296.
26. Ashrafi Kiya M, Ghoharniya MT. (2019). Determining the criminal responsibility of adults, adolescents and children in the light of criminological data from the perspective of criminal sociology. Sociological Studies; 11(41): 125-150. (In Persian).
27. Katouzian N. (2006). Philosophy of law. 1<sup>st</sup> ed. Tehran: Tehran University Press. (In Persian).
28. Shokohizadeh R. (2017). Rights-creating forces. 1<sup>st</sup> ed. Iran/Tehran: Majd Publication. (In Persian).
29. Omidi J. (2009). Legislators' ethics - professional ethics in Iranian and Islamic civilization. 1<sup>st</sup> ed. Tehran: Institute of Cultural and Social Studies. (In Persian).